

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Høring - innstillingen til utvalget for fag - og yrkesopplæringen / Karlsenutvalget

Viser til Høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet av 27.10. 2008. Nedenfor følger Buskerud fylkeskommunes høringssvar til forslagene i Karlsenutvalgets innstilling. Uttalelsen bygger på innspill fra Hovedutvalg for utdanningssektoren, 11.12.2008.

1) Bedre gjennomføringen i videregående opplæring jf. utredningens avsnitt 6.3

- Forsøk med bruk av insentiver i fylkeskommunen for å øke gjennomføringen

Kompetanse på lavere nivå må følges opp også fra departement og direktorat som en av tre veier gjennom videregående opplæring. Fylkeskommunene trenger tilsvarende veiledning på dette feltet som de får for studie- og yrkeskompetanse. Praksiskbrevforsøkene kan ikke erstatte dette, da det ikke ligger nivåreduksjon i dagens forsøk.

For å bedre tilgangen på læreplasser til lærekandidater og lærlinger som har lav verdiskapingsevne må det finnes økonomiske insentiver for bidrag til lønn. Vi har til nå fått til et samarbeid med NAV på dette området, men finner det problematisk at NAV ikke kan forplikte seg til et samarbeid for hele kontraktperioden. Forutsigbarhet i rammebetingelsene er viktig for at læreplasser skal finnes. Ekstraordinært tilskudd for lærlinger m.m. (Udir) behandles ikke før kontrakter er inngått, og disse rammevilkårene er altså ikke kjent for lærebedriften ved kontraktstegning.

- Yrkesretting, særlig forslagene om at

-læreplanene i fellesfagene gjennomgås slik at læreplanmålene egner seg for yrkesretting

Buskerud fylkeskommune støtter forslaget. Fagmiljøene melder at det er enkelte kompetansemål i fellesfagene som oppleves som lite relevante både for yrket det siktes mot og for elevens hverdag. Vi vil likevel presisere at vi støtter utvalgets vurdering av at læreplanene i fellesfag skal være felles uavhengig av utdanningsprogram. Dette legger vi til grunn som et viktig premiss for den foreslåtte gjennomgangen. Mulighet for yrkesretting er vesentlig også for å lykkes i voksenopplæring i fagene. I tråd med utvalgte argumenter for gjennomgang av læreplanene ber vi også om at det vurderes å innføre lokalt gitt eksamen for engelsk vg2 i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

POST ADRESSERES IKKE TIL ENKELTPERSONER

-utarbeidelse av forpliktende veiledninger for yrkesretting

Buskerud fylkeskommune støtter forslaget om at det utarbeides nasjonale veiledninger for yrkesretting. Veiledningene bør inneholde konkrete forslag / eksempler på undervisningsopplegg i yrkesretting og bør være fagrettet, dvs. det bør som et minimum utarbeides veiledninger for hvert av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Det kan også med fordel bygges opp digitale ressursbanker for yrkesretting forutsatt at det følges opp med kvalitetssikring. Vi mener utarbeiding av praktiske og konkrete veiledninger vil være en avgjørende forutsetning for at skolene skal lykkes med yrkesrettingen. Vi vil påpeke at yrkesretting av fellesfagene også bør knyttes til mer konkret innhold i grunnleggende ferdigheter.

- Fylkeskommunens plikt til å tilby plasser til alle søkere til helse- og sosialfag

Fylkeskommunen støtter ikke forslaget. Fylkeskommunene har kompetanse til å vurdere tilbud i forhold til behov og søkere innen de øvrige fagområdene, og trenger ikke et lovkrav for å gjøre en kvalitativ god vurdering også for helse- og sosialfag. Et lovkrav til fylkeskommunene må i så fall følges opp av et lovkrav til kommunene og helseforetak om inntak av lærlinger i aktuelle fag. Å lovfeste at kommuner skal ta ansvar for rekruttering av egen arbeidskraft med tilfredsstillende kompetanse bør være unødvendig.

- Justering av lærlingetilskuddet

Fylkeskommunen er opptatt av at hovedintensjonen i avtalen mellom partene følges, og det er viktig å ha felles hovedprinsipper for lærlingetilskudd. Felles hovedprinsipper for lærlingetilskudd er også viktig da mobiliteten for ungdom er betydelig. Men for å øke gjennomføringen ytterligere er nok generell økning av lærlingetilskuddet ikke et tilstrekkelig målrettet tiltak.

- Ekstra tilskudd til lærebedrifter som tegner lærekontrakt med elever med spesielle oppfølgingsbehov

Fylkeskommunen er opptatt av at det er tilgjengelig tilstrekkelig ekstra tilskudd til lærebedrifter som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt med ungdom med spesielle oppfølgingsbehov. Flere ungdommer kan ikke benytte sin opplæringsrett i bedrift hvis det ikke finnes ekstra tilskudd til bedrifter. Det er fortsatt behov for både statlige og fylkeskommunale støtteordninger for dette. Her skal dokumentasjon på alt eleven kan, veksles om til en beskrivelse av alt ungdommen ikke kan, for å få midler via NAV.

- Alle elever som ikke får læreplass får rett til to års yrkesfaglig opplæring

Fylkeskommunen mener fortsatt at det er tilstrekkelig å kompensere manglende læreplass med opplæringstiden av læretiden. Erstattes også verdiskapingsdelen med opplæring i skole, kan dette være med på å undergrave hovedmodellen i faget. Med økonomiske insentiver utover det som i dag tilligger fylkeskommunes ansvar kan man få økt læringsutbytte og bedre gjennomføring ved å fatte enkeltvedtak for utvidet rett og mer opplæring.

- Dagens rådgivningsressurs doubles

Buskerud fylkeskommune støtter forslaget.

NOU rapporten 2008: 18 beskriver årsaken til at mange elever slutter i videregående opplæring med for dårlig rådgiving eller feil valg av utdanningsprogram. Nettopp derfor blir det svært viktig å heve kvaliteten på den rådgivingen ungdommene får i skolen. Økt kompetansen og økt tid til rådgiving er de beste tiltaket som kan gjøres for at elever skal få bedre rådgiving.

I dag er ressursen til rådgivingstjenesten slik at en rådgiver i en 100 % stilling skal gi rådgiving til ca. 550 elever. Det er et stort antall elever, og vi ser at i praksis får elevene derfor minimalt med gruppe- og/eller individuell veiledning. Rådgiving blir bare et informasjonsarbeid og svært lite veiledning, og det fordi veiledningen er mer ressurskrevende. Skolene klarer ikke følge opp elevens rettigheter jf lov og forskrift til både å få informasjon og veiledning. Situasjonen i skolen i dag er fremdeles slik som da OECD kritiserte Norge i sin Country Note fra 2002. Rådgivingen i norsk skole består av for mye informasjon og for lite veiledning, mens det nettopp er veiledning ungdom trenger. Økonomisk regnes i dag ressurs til rådgiving til en time pr 25 elever. Det er en utregning som har vært uendret i lang tid, og det er i flere meldinger og rapporter påpekt behov for økning, bl.a. i St. m 16 2006-2007 . Skoleeier kan gi rådgivingstjenesten mer ressurs, noe Buskerud har gjort, men det er svært få andre som gjør. En dobling av ressursen vil koste, men vi tror det vil ha en god forebyggende effekt på lang sikt. Det må være en nasjonal bestemmelse og ikke ligge i dag som en forhandlingssak mellom partene i arbeidslivet. I tillegg bør det legges inn i den økonomiske ramma til skoleeier. Det blir være en god investering som vil hindre frafall, og et godt tiltak som er samfunnstjenelig. Flere vil lykkes i skolen og undersøkelser viser at dette gir økt mulighet til å klare seg i samfunnet. Tidlig innsats har stor effekt, og rådgivingen i skolen er noen av de første som merker om ungdom trenger hjelp.

- Opprettelsen av nasjonalt senter for karriereveiledning

Forslaget støttes. Norge har liten kompetanse på fagfeltet karriereveiledning, og derfor vil et nasjonalt senter kunne bidra på en positiv måte. I vårt samfunn med store endringer i arbeidslivet, mange utdanningsmuligheter både nasjonalt og internasjonalt og et ønske og et behov for livslang læring, vil behovet for karriereveiledning bli økende. Det blir nødvendig å vite hvilke rådgiving/veiledning som virker og hvordan. Økt kompetanse på dette fagfeltet vil være nødvendig for en god utvikling. Det er lite trolig at hver skoleeier sitter med nok kompetanse på dette fagfeltet. Et nasjonalt senter kan være en god hjelp i den faglige utviklingen av karriereveiledningen både i og utenfor skolen.

Buskerud fylkeskommune og flere andre skoleeiere ønsker å øke kvaliteten på rådgivingen. Dette støttes av mange stortingsmeldinger, rapporter og innstillinger. Buskerud fylkeskommune mener at de som jobber med rådgivingen i Norge må få:

- Bedre kompetanse.
- Bedre etter- og videreutdanning.

Buskerud fylkeskommune støtter begge forslagene.

Lærlinger bør gis rett til å benytte skolens rådgivertjeneste etter at de har tegnet kontrakt. Mange lærlinger gjør det i dag, men det må bli en rettighet disse ungdommene har på lik linje med andre ungdommer som går i videregående opplæring. De bør ha rett til å få nødvendig rådgiving. Rettigheten til lærlingene må formaliseres.

Buskerud fylkeskommune støtter at lærlinger også skal ha rett til å bruke skolens rådgivingstjeneste.

2) Utbygging av fagskoleutdanning som en karrierevei for fagarbeidere jf. utredningens avsnitt 6.4

- Satsingen på fagskoleutdanningen og organiseringen av denne

BFK støtter tiltak for å styrke fagskolens plass og rendyrke dens særpreg som en yrkesrettet utdanning som raskt svarer på markedenes behov for arbeidskraft. Ofte vil manglende tilstrømming av studenter være en god indikasjon på at utdanninger ikke lenger er aktuelle, det krever mer å være proaktive i forhold til behovene i morgendagens arbeidsmarked. Denne type vurderinger kan

med fordel gjøres av et offentlig organ som vurderer alle hensyn, også samfunnsøkonomiske, og som samordner utdanningsbehov på ulike nivåer og sørger for at alle veier er farbare oppover i systemet (at det ikke oppstår blindveier). BFK støtter forslaget om et råd for fagskoleutdanning. Utvalget foreslår at faglig spesialisering som ikke kan finne sin plass innenfor dagens videregående opplæring, som hovedregel skal gis som tilbud i fagskolen. BFK minner om at lov om fagskoleutdanning slår fast at fagskolen skal bygge på videregående opplæring, opplæringen i fagskolen kan dermed ikke spesialiseres fritt slik utvalget foreslår, men må bygge videre på et utdanningsprogram fra videregående opplæring (fortrinnsvis yrkesfaglig).

BFK støtter forslaget om at utdanningen gir uttelling i form av fagskolepoeng eller annen poengberegning av læringsomfanget i utdanningene, og som legger grunnlag for inntak til høyere utdanning og avkorting av studieløp. Det er viktig at det blir en forutsigbarhet i at fagskolen kvalifiserer sine studenter til høyere utdanning – at søkerne slipper usikkerheten ved høyskolens vurdering av individuell realkompetanse. Dersom det er ønskelig å få studenter opp til høyere utdanning via fagskolen, må det videre sørges for at den toårige fagskolen gir omtrent tilsvarende avkorting av bachelorstudiet. Det er lite hensiktsmessig for studentene å ta omveier i utdanningen som fører til lengre tid uten inntekt, dermed vil fagskoleutdanningen lett bli valgt bort dersom den gir en forlengelse av studiet fram mot bachelorgrad på ett år, slik fagskoleutdanningen gjør i dag.

- Økt offentlig finansiering av fagskoleutdanningen

BFK støtter forslaget om økt offentlig finansiering av fagskoleutdanninger. BFK ønsker at bare fagskoleutdanninger som bygger på fag- eller svennebrev og er godkjent av NOKUT kvalifiserer seg direkte til offentlig finansiering. Utdanninger som ikke er i denne kategorien bør kun gis finansiering etter en vurdering av arbeidsmarkedets behov for utdanningen.

Finansieringsordningen bør omfatte alle utdanninger som innfrir ovenstående kriterier og som er innenfor fagskolelovens omfangsgrenser (fra et halvt til to år).

3) Tiltak for å bedre overganger fra fag- og yrkesopplæringen til fagskoleutdanning og høyere utdanning jf. utredningens avsnitt 6.4

- Utbygging av Y- veien til flere fagområder

BFK har merket seg at søkere til høyere utdanning som kommer opp gjennom utdanningsprogram på yrkesfag, jevnt over gjør det bra i høyskolen, antakelig gjelder dette de profesjonsrettede studiene hvor yrkesfagene utgjør en relevant bakgrunn. Vi har også bitt oss merke i at gruppa realkompetansevurderte gjør det mindre godt i de mer akademisk rettede disiplinene som universitetene tilbyr. BFK foreslår dermed at profesjonsstudiene ved høyskolene tar opp folk direkte fra relevante linjer på yrkesfag, mens søkere fra yrkesfaglige utdanningsprogrammer og realkompetansevurderte tas opp til de mer akademisk rettede fagene gjennom forkurs eller andre studieforberedende tiltak.

Ellers vil vi peke på at en videre utbygging av Y-veien kan overflødiggjøre fagskolene som drives i regi av fylkeskommunene. – Det er ingen grunn til å ta en fagskoleutdanning dersom søker har videre utdanningsambisjoner og kommer opp via Y-veien, - søker blir da ingeniør eller sykepleier uten å gå veien via en fagskole. Dermed mister fagskolen en god andel av sitt studentgrunnlag. Når man i tillegg vet at en bachelor tar tre år (mot fagskolens 2), og gir større uttelling både lønns- og statusmessig, er det grunn til å tro at profesjonsutdanningen på høyskolenivå vil bli foretrukket. Det er dermed viktig at departementet legger en helhetlig strategi for utviklingen innen utdanningssektoren, slik at vi utdanner den type arbeidskraft som trengs i morgendagens Norge.

Forslaget om utvidelse av Y-veien må sees i sammenheng med forslaget om generell studieforberedthet etter gjennomført og bestått videregående opplæring og forslaget om at retten til videregående opplæring utvides slik at de som har fullført et yrkesfaglig utdanningsprogram, har

rett til nødvendig påbyggingskurs i fellesfagene. For BFK ser det ut til at forslaget om generell studieforbereidhet etter videregående opplæring overflødiggjør Y-veien og retten til påbyggingskurs i fellesfagene.

- Sette ned aldersgrensen for realkompetansevurdering

BFK ser hensikten med dette tiltaket, men minner om at yrkeserfaringen ofte er en stor andel av en voksens realkompetanse. Dersom søker er nitten år er det i mange tilfeller sparsomt med denne type realkompetanse. Lærdom tilegnet gjennom det formelle systemet har man gjerne papirer og vitnemål som dokumenterer. Realkompetansevurdering er altså best egnet dersom søker har yrkeserfaring eller erfaring fra organisasjonslivet og tenker seg inn mot en videregående opplæring hvor denne yrkeserfaringen er relevant.

- Alle som har fullført videregående er generelt studieforbereidte uavhengig av utdanningsprogram

Fylkeskommune er skeptisk til hva realverdien av dette forslaget vil være hvis høyskoler og universitet følger opp dette ved å stille krav om spesiell studiekompetanse. For å gi god karriereveiledning er størst mulig forutsigbarhet viktig. Egne krav på hvert høyere studie gir mindre forutsigbarhet for den utdanningssøkende. Fylkeskommunen mener at videre satsing på Y-veien er mer konstruktiv.

- Rett til å ta kurs i fellesfag etter oppnådd fagbrev

Buskerud Fylkeskommune har årlig gitt tilbud om en del plasser til søkere uten rett for å ta påbygg etter fag-/svennebrev/yrkeskompetanse, slik at det skal være et reelt valg om rekkefølge på dobbelkompetanse. Vi opplever dette som en fullt ut tilstrekkelig løsning uten å gi utvidet rett for en stor gruppe ungdommer.

4) Tiltak for å få flere voksne med yrkeskompetanse jf. utredningens avsnitt 6.5

- Motivasjonsordninger

BFK støtter tiltak som har til hensikt å informere og motivere folk i målgruppa til å ta utdanning. Det er ønskelig at store kampanjer kjøres sentralt, mens mer lokaltilpassede opplegg kjøres i fylkene og i regionene. Det er viktig å samarbeide med bedriftene om informasjon og motivasjon på det lokale nivået.

Fleksibilitet og tilpassing er viktig i voksenopplæring. Reguleringer må ikke innskrenke muligheter for fleksible og tilpassede løp, og fag må kunne gis i fleksibel rekkefølge. Kombinasjoner av elevstatus og læretid er krevende å organisere og administrere.

- Ordninger for finansiering av livsopphold for voksne

BFK ser argumentasjonen om at voksne i målgruppen ofte har forpliktelser som gjør det vanskelig å ta opp lån, og støtter ideen om at det opprettes finansieringsordninger som rettes mot denne gruppen. Vi ber om at finansieringsordningene blir så klart rettet mot målsettingen at det ikke er tvil om hvem som skal inn under ordningen. Et system som gjør at folk i samme aldersgruppe blir forskjellsbehandlet i forhold til om de må ta opp lån for utdanning, må unngås. Finansieringsordningen kan for eksempel være knyttet til om søker har andre å forsørge, inntektsnivå eller om vedkommende mottar trygdeytelser som følge av nedsatt arbeidsevne.

Eventuelle trygdeytelser foreslås høynet litt og forlenget inn i utdanningsfasen. På denne måten får søker et incentiv til å ta videregående opplæring dersom vedkommende er trygdemottaker.

- Nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering av voksne som ønsker å ta videregående opplæring

Buskerud Fylkeskommune er av den oppfatning at behovet for nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering spesielt oppstår som følge av at praksiskandidatordningen er beholdt som en dokumentasjonsordning ved siden av opplæringsordningen. Dette gir krevende administrasjon og rådgivingsarbeid overfor denne målgruppa, og tar mye ressurser fra opplæringsvirksomheten på feltet. Kreative kombinasjoner av realkompetansevurdering og månedstelling utfordrer kvaliteten på fagbrevene. Under forutsetning av at det er mulig å videreføre den allmenne tilgjengelighet i praksiskandidatordningen, bør nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering føre til at praksiskandidatordningen fjernes. Fylkeskommunen forutsetter at dette ikke medfører økte kostnader, men sikrer kvaliteten på fagarbeidere, spesielt minoritetsspråklige med yrkespraksis og svak kompetanse i fellesfagene.

Buskerud fylkeskommune slutter seg til at det utarbeides nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering og foreslår samtidig at det nasjonalt satses på en elektronisk løsning for registrering av realkompetansevurdering og registrering av voksne i videregående opplæring. Det må legges til rette for at denne elektroniske løsningen registrerer alt det nødvendige, genererer gode rapporter og kommuniserer effektivt med tilgrensende elektroniske løsninger. For øyeblikket sitter fylkeskommunene med et dobbelt bokholderi som krever mye ressurser og gir liten pålitelighet i tallmaterialet som genereres til statlig nivå.

5) Tiltak for å bedre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen jf. utredningens avsnitt 6.6

- Utvalgets prioritering av innsatsområder og videreutvikling av et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem

Fag- og yrkesopplæringen er bygd på tillit mellom de tre partene. Som påpekt i nasjonale føringer for kvalitet henger kvalitetsområdene sammen og kan påvirkes av hverandre. Prioritering av innsatsområder og videreutvikling av kvalitetsvurderingssystem må derfor skje i respekt for denne grunnleggende forutsetning.

- Økt bruk av tilsyn som grunnlag for kvalitetssikring av fag- og yrkesopplæringen
- Styrking av kompetansen og fag- og yrkesopplæringen hos Fylkesmannen

Tilsyn som baseres på solid kompetanse for helhet og sammenheng i fag- og yrkesopplæring kan være et godt grunnlag for kvalitetssikring. Spesielt er det viktig at tilsynet har kompetanse på de særegne forhold for opplæring i bedrift, bl.a. fagopplæringens kontinuerlige balansegang på kvalitet vs kvantitet. Tilsyn uten tilstrekkelig kompetanse på feltet kan samlet sett undergrave kvaliteten, gjennom ressursprioriteringer ved tilsynet og evt. upresist vurderingsgrunnlag for oppfølging. Det er mulig å bruke mye ressurser på tilsyn med fagopplæring uten at læresituasjonen for den enkelte lærling blir bedre.

6) Tiltak for rekruttering av yrkesfaglærere jf. utredningens avsnitt 6.7

- Opprettelse av bachelor- og masterstudier for yrkesfaglærere i alle utdanningsprogram

Buskerud fylkeskommune støtter tiltaket.

- Tydeligere ansvar for fylkeskommunen for å tilby etterutdanning og lærernes plikt for å delta

Buskerud fylkeskommune mener dette er godt ivaretatt gjennom opplæringslovens § 10-8.

- Kravene til veilederkompetanse hos instruktørene styrkes

Forslaget støttes, under forutsetning av at kompetansekravet finner en hensiktsmessig nivåplassering i forhold til vårt nasjonale utdanningssystem. Alle faglige ledere har fagbrev, men mange instruktører har ikke fullført videregående opplæring, og har ikke generell studiekompetanse. Det bør spesielt vurderes om kompetansekrav kan relateres til fagskoleutdanning. Hvis kompetansekrav knyttes til høyere utdanning vil få læreplasser være tilgjengelig, med de følger det får for kvaliteten på øvrige områder av fag- og yrkesopplæringen.

- Stipendordninger og lønnskompensasjonsordninger
- Hospiteringer for personale i skole og arbeidsliv

Buskerud fylkeskommune støtter tiltak for å fremme hospiteringsordninger mellom skole og arbeidslivet.

7) Mer forskning og dokumentasjon på fag- og yrkesopplæringen jf. utredningens avsnitt 6.8

- Etablering av ett eller flere forskningssentre for forskning på fag- og yrkesopplæring og organiseringen av dette

Buskerud fylkeskommune støtter forslaget, og ser behovet for forskningsbasert kunnskap om de temaene som nevnes under pkt.6.8.1. Buskerud fylkeskommune støtter også en utvikling av dagens system for registrering innenfor videregående opplæring slik at datagrunnlaget inkluderer fagopplæring og voksenopplæring.

8) Mer internasjonalisering jf. utredningens avsnitt 6.9

- Styrke den norske deltakelsen i internasjonale undersøkelser og internasjonalt samarbeid

Buskerud fylkeskommune støtter fortsatt deltakelse i internasjonale undersøkelser og internasjonalt samarbeid.

- Etablering av tilskuddsordninger for hospiteringer i utlandet for elever og lærlinger, lærere og instruktører

Buskerud fylkeskommune er opptatt av tilgang på eksisterende EU-programmer. I den grad det er behov for tiltak mot andre land enn de som dekkes av disse kan det vurderes, men ikke prioriteres mot eksisterende programmer og andre internasjonaliseringstiltak.

Med hilsen

Jan-Helge Atterås e f
fylkesutdanningsjef

Bodil Onsaker Berg
seksjonsleder